

el documentat article de Dozy, *Gloss.*, 341-3; l'accentuació antiga era *ṭabaq*, la vulgar d'Espanya *tabáq*. És derivat normal del verb *ṭabaq* 'tapar, tancar'.

En català antic n'hi hagué un duplicat, de sentit poc diferent, variat en la terminació, *tabà*, pel fenomen fonètic que ha explicat a *ALAMBÍ* (I, 172b1-7) i a *TABAC* I, a propòsit d'*entabanan*. El *tabà*, però, era més aviat una espècie de maletí de drap usat sobretot pels navegants. La tenim documentada des de 1354: «no res menys nos trametets 200 peces de drap gros, blanc, per *taban* a obs dels galiots», Carta de Pere III, *BABL* v, 93. Ja l'usà BMetge: «Prec-vos que'm vullats donar / --- / un *tabà* qu' hai anit leixat / en esta barca, per oblit, / ab la qual arribei anit / --- / e donar-m'ets tota la resta / que possezec en aquest món / ---» (15) (*Fort. e Pr.*, *NCL.*, 59.24) (més en *EntreDL* III, 120, on ja vaig tractar del mot). «Trobam una taula plegadissa, on havia un *tabà* de burell folrat de blanc» a. 1374 (MiretS, *Sempre --- oques* I, 70). «Robes [=efectes] que lo notxer En Jacme, que mort <ha-vie>, havia en la nau ---: un coltell larc ab gavineta, 12 s.; un *tabà* blanc, 1 ll., 2 s.; una polanda de frisó, 1 ll., 5 s.», inv. de les Drassanes, a. 1416 (p. p. Moliné, ed. del *Consolat*, p. 356).

DERIV.: *Tabaquet*. *Destabacat* maestr. 'extraordinari, extremat': *enguany hi ha una collita destabacada*, pròpiament 'fora de mida': car el *tabac* 'paneret' es pren segons GaGirona també com una mesura; *destabac* 'excés, desmesura': *ha fet un destabac* 'un treball o obra extraordinària', a Benassal i Morella (GaGirona, *Voc. Ma.*, s. v.). *Entabacat* m. «cielo-raso» val. (CROS, 1764, p. 92; i Sanelo I, 72), «espacio entre las vigas de las débiles cubiertas de las casas ---», Almela (*Vocab. Cerámica Manises*, 398): és formació paral·lela a (*en*)*teginat* i al cast. *artesonado* (de *arteson*, augm. d'*artesa*), havent-se anomenat *tabacs*, cada un dels buits o relleus a manera de cassola, que formen el sostre. *Entabacada*.

1 També peix si bé no deu ser propi per agafar-ne: «si el temps no calmava, no pogueren sixquera tirar el *bou* a l'aigua. Però qui tornava a terra en les eixarcies eixutes? Valia més que'ls agarraren en *tabac!*», Morales Sanmartín (*Idilis Llevant*, 88.11).

TABAIRA o TABAILA, 'safata', de l'hispano-àrab *ṭabāira* 'espècie de gerra', anteriorment *ṭabāriya* id., i aquest de *ṭabarī*, -*ariya*, 'propi de Tabar', la capital del Tabaristan: per l'actiu comerç d'objectes rics que existia entre l'Andalus i aquells països d'Iran. □ I.^a doc.: 1409; com a àrab valencià ja en el S. XIII.

AlcM cita «una *tabayra* ab 30 liures de mel rosada» en un doc. val. de 1409; un altre de 1517 cita les «*tabaires* env. vernissades» com una peça de terrissa obrada a Manises: no eren «losetas para fondos de horno» com suposaven Osma i Almela (*BSCC* XIV, 420) sinó el que descriu Escrig en la forma *tabaila* «espècie de bandeja de maderà que usen en las fábricas de dulces para llevarles de una parte a otra».

M'escrivia el savi i meritíssim Josep Giner i March: (1960): «*tabaila* és mot castís valencià per a dir cast.

bandeja, cat. *safata*: ben conegut de la meua llar», o sigui Albaida, però en la resta es refereix als establiments de la capital: «on el mot és més usat és en els forns, pastisseries etc.; en els forns usen unes *tabailes* especials de fusta, molt grans algunes, també de petites: és una post de fusta, amb una vora de fusta com una safata: no sols dels pastissers sinó de tots els forns; també hi ha *tabailes* de terrissa; i de metall, per servir a taula, com les dels cambrers, fins n'he vistes d'argent, també de coure, de cristall etc.; no solament per a coses dolces, com en el doc. de 1409, on havia de ser molt més gran que un plat, per a 31 lliures de mel; però també en les argenteries usen *tabailes* per a posar metalls».

El mot no quedà limitat al P. Val. No figura en Labèrnia (1840-88), però el *Dag.* diu que *tabayna* a Banyoles és un «triador en forma de garbell sense forats, que es posa sota les mesures, per tal que els grans no caiguin a terra i es perdin». A l'Alt Empordà Coromines anotava: «*tebaina*: sotana, espècie de garbell sense foradar, que serveix per garbellar el cacau de la xocolata», de boca de l'apotecari de Llers (1898); d'aquest, alterat per influència de *tibant*: *tibaina* «sedàs de ventar ametlles, cacau, arròs, amb una pell foradada, enquadrada per una riscla» (*AlcM*).

Partint de la forma antiga i aràbiga en -*r*- hi ha canvi en -*n*- a les terres gironeses (tal com en *xicoina* per *xicoira*, molt estès en els Pirineus, o en *guixaiñe* mall. per *guixaire* i altres mots en -*aire*) i encara és més corrent el pas de -*r*- a -*l*- en arabismes (*EntreDL*, 165-7).

En l'àrab d'Espanya tenim *tabaira* ben documentat: *tabáira* «vas» en *RMa.*, p. 620 (comentat en la tesi de Griffin), *tabáira* «orça, vaso de barro» en *PAIc.* (pàgina 330), «parra de barro» (p. 443). En el Marroc *tabaira* «tina o tinaja» (Lerchundi, p. 783). Però a Algèria s'ha mantingut una forma més primitiva *ṭabāriya* «jarre», «pot en terre à deux anses» (Simonet, p. 628; i Dozy II, 20, que en dona tres testimonis moderns).

L'estructura de *tabaira* no és aràbiga; justament per això se li ha creat una variant *tubáira*, de la qual cita Simonet un testimoni modern: però això no és primitiu sinó obeint a l'esforç per donar al mot una façana d'àrab correcte, la dels diminutius trisíl·labs de vocalisme *u-ā-i-a*, en realitat és una reformació de la forma de diminutiu registrada per *PAIc.*: *tubáirara* «orça, vaso pequeño» (p. 330) que correspon al diminutiu dels mots quadríl·lats (la major part estrangers): és, doncs, prova de l'antiguitat de la forma hispano-àrabi-ga *tabáira*. En una nota meua del *BDC* XXIV, 1937, 42-43, jo provava d'explicar-m'ho com una alteració de *ṭabaq*: que té un sentit semblant (veg. *TABAC* III), recorrent a la fórmula mecànica, i sempre més o menys objectable, del «canvi de sufix».

La clau del problema etimològic ens l'ha donada un vers del cordovès Abencuzman, princ. S. XII, que en la forma correcta que li ha restituit la nova ed. de García Gómez (1972, III, pp. 414-5) porta *aṭ-ṭabarī* «la orza, el jarro». Sobre l'etimologia, l'arabista es limita a insinuar «¿pensar en un denominativo o gen-